

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 127 (11024)

1979 чылдың июнь 1, пятница

1975 чылда үндесташкен

Орта 2 көп

ШИНЧИЛЕДЕР УЛАМЧЫЛАВЫШААН

УЖУДУШКУН БАШКАРАР ТӨП. (СЭТА). Септелге-профилактиктик хемчеглерниң планын өзүгар ниспонавтылар Владимир Ляхов болгаш Валерий Риминиң автосмонуг ужудушкунуң «Дельта» системаның башкараар черин солаанар. Ону станцияга «Прогресс-6» иерабь чедирип келген.

Орбита комплекзиниң ишинде биологтук шинчилелдер үргүлчүлөшкөн. Кылымал тырттыжышкынының байдалдарында үнүштерниң өзүлдезин өөренип көөр талазы-биле шенелелерни космонавтылар «Биогравиат» приборнуң дузазы-биле чоруткан.

«Кристалл» агрегатка космос материаловеденизиниң талазы-биле элчелгил шенелдени чоруткан.

Май 29-та экипажка медицина шинчилелдериниң

хүнү болган. Хей функциялар бүртүктээр «Полином-2М» аппаратураның дузазы-биле чуреттиң биологтриягид илепкейлиг чоруун болгаш судалдарның согарын шинчилээ. Деңиз чөк байдалда чоруур иккинчи магабаудна исплордоту өөренип көөр талазы-биле шенелдени база куусеткен.

Экипажтың илеткилдери-биле болгаш телеметриктик информацияның сан-туңу-биле алырга, орбитаның «Салют-6» — «Союз-32» — «Прогресс-6» комплекзиниң ишинде системалары болгаш эртем аппаратуралары болур-чөгүрү-биле ажылдап чоруур.

Владимир Ляховтуң болгаш Валерий Риминиң надышчылы эки.

Июнь 1—Делегейниң уруглар камгалалының хүнү

БИСТИНҢ УРУГЛАРЫВЫС

Июнь 1—Уруглар камгалалының делегей хүнү. Бо чылын ук байырдал кажангызындан артык бедик көдүрлүшкүнүг, өөрүшкү-хөгүгү эртип турар. Чүте дээрге 1979 чылды Делегейниң уруглар чылы кылдыр Каттышкан Нациялар Организациязы чарлаан. «Уруглар—бистин келир үеви, олар адаларының болгаш аваларының ажыл-херээн уламчылар апарлар. Олар Чер кырынга амыдыралды моон-даа каас-чараш болгаш аас-кежиктиг болдурлар» деп СЭКП ТК-нын Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежнев бо чылдың эгезинде совет телевидениге чугаазыңга онзалап демделгээ. Коммунисттик партияның болгаш Совет күрүениң өзүп орап салгалдын аас-кежи, салым-чолу дээш ада сагыш салышкынының база бир илерели ол болур-дур.

1919 чылда В. И. Ленин уруглар камгалалының чөвүленин бадылаан декретке ат салган. Уруглар дугайында бүгү талаалык сагыш салышкынында илереттинген. «Бүгү-ле эки чүүлдерни—уругларга!» деп Ленинниң лозун оон бээр-ле бистиниң илтидөөнүн хойлузу апарган. Совет чаштар делегейде эн-не аас-кежиктиглер. Оларның өзүп дору-гарыңга, өөренип, кижизиттинеринге бүгү талаалык таарымчалык байдалдарыны бисте тургускан.

Чаш уруг төрүттүмүзүнде-ле оон калдыкшылы, салым-чолу дээш сагыш салышкыны бистин күрүениге боттадырар турар. Уругтуң төгө болдур-логуур дузаны баш удуз чедирин, илеткилдериң көргүзүп турар. Бистин чуртувуста чаш уруг болгаш не камгалалын хайгааран, калгалалар черлер калбаа-биле сайзыраан. Хей-хей божудулга бажыңнары, херээжинер консультациялары, уруглар поликлиникалары, эмнелге черлери, санаторийлер, эртем-шинчилел институттары ажылдап турар.

Уруглар камгалалының делегей хүнүн Совет Тываның хоорай, суурларында өөрүшкүлүг уткуп турар. Каас-шиник кеттинген, омак-сергек чаштарын каткы-хөгүлөшкүнн каяа-даа чангыланым, байырлагга тураскааткан янзы-бүрү хемчеглер чер болганга эртер. Билангыя Делегейиниң уруглар чылыңга холбаштыр шак ыңдыг хемчеглер конуг хей болгаш моон сонгаар-даа уламчылар. Билан Төрөөн чуртууну ада сагыш салышкынынга бүртүктөн бистин уругларымыс аас-кежиктиг чалы назыны дээш Коммунисттик партияга болгаш Совет чазакка өөрүп четтиришкенин илередиң турарлар.

Бүгү совет чаштар-биле бир дөмей, бистин республиканың чалы салгалы бүгү талаалык сагыш салышкыныга бүртүктөн. Школа назыны четпээн уруглар албан черлериниң четкизи чыл келген турум калбарып олурар. Сес муң ажыг бичин уруглар көдөдө чырык, чаагай ясли-садтарда кижизиттинип турарлар. Келир үениң хамаатызының кижизитилгези дээш эртем-билгилгил башкы кадрлар, кижизидикчилер оларга бараан болган. Республиканың чурттакчы чонунун 38 хуузу 14 хар чедир назылыг бичин уруглар. Школаларда алдан муң ажыг өөреникчи, школа назыны четпээн уруглар албан черлеринде 15 муң бичин чаштар бар. «Кадкы уруг—бистин кедилг салгалымыс» деп лозунда чаштарын быжыг кадыкшылы, ону улам быжыглар дээш сагыш салышкыны бүрүнү-биле илереттинип турар. Эмнелгелерде уруглар орунларының саны республикада 710 четкен, божудулга салбырлары, уругларның эмнелге салбырлары нежекиң турар, уруглар эмчилериниң саны өскөн. Бичин уругларга чөм белеткээр сүт кунялары немей ажиттың турар. Бичин чаштар кадык чаагай, аас-кежиктиг өсүүн дээш хей санын эмчилер билини болгаш күжүн бараан болдурганнар.

Уругларның күш-дамыр болгаш эстетиктиг кижизитилгезинче бисте улуг кичээңгейин салып турар, сес спорт школары, 23 музыка школары, пионерлер бажыңнары, анык туристер болгаш натуралисттер база техниктер станциялары уругларга бараан болган. Хей санын клубтар, библиотекалар дээш өске-даа культура, уран чүүл албан черлери анык салгалдын эстетиктиг кижизитилгезинге үлүг-хуузу кирип турарлар. Уругларның боттыгыңгар база техниктиг чогаалдыгазын сайзырангайжыдар хемчеглерни ап турар. Билангыя Делегейиниң уруглар чылының тускай планын хемчеглерин өзүгар тус-тус районнарда, хоорайларда фестивалдар, делегелер эгелзэн.

Пионержи чай келген. Бо чайын республиканың 70 ажыг янзы-бүрү пионер лагерлеринге он бир муң хире уруглар дыштанар. Пионер лагерлериниң сезонга белеткээр ажылдар дооступ турар. Чамдык черлерде ук ажылче ам-даа кошкак кичээңгей салып турар фактылары чайладыр чугула. Оян ангыда уруглар күш-ажылдын болгаш дыштанылганын лагерлеринге хаара тутунар. Бо чылы оларның саны өскөн. Солун, турисчи походтар, янзы-бүрү экскурсиялар, төрзөн черин өөренир ажыл уругларны совуургадыр.

ВЕНГР-СОВЕТ НАЙЫРАЛ ДЕЛГЕРЕЗИН

СЭКП ТК-нын Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев баштадыр совет партия-чазак делегациязы май 30-де Москвадан Будапештиде чөдө берген. ЧУРУКТА: аэропортка уткуушкун үезинде. СЭТА. Чурукту фототе-леграф-биле алган.

ЧУГААЛАЖЫШКЫННАР ЭГЕЛЭЭН

Составында эштер Л. И. Брежнев (делегацияның баштады), А. А. Громыко, К. У. Черненко, Е. В. Рухомов, И. В. Арханов, В. Ф. Добрик болгаш В. Я. Павлов олар кирген ССРЭ-ниң партия-чазак делегациязының БУР-нуң партия-чазак делегациязы-биле чугаалажышкыны май 30-де Будапештиде эгелзэн, ол делегацияның составында эштер Я. Кадар (делегацияның баштады), Л. Ломонош, Л. Лазар, К. Немет, А. Денеш, Л. Мелеш, Ф. Вуйя, М. Сьереш олар кирип турар.

Л. И. Брежневке, совет делегацияның баштады Л. Кадар чуреттин халызында байыр чедирген. Венгросовет харылажаларга бирги чергенин чугула угалышкынының дугайында информацияны талаалар солушкан.

Бүгү-ле талааларга — политикага, экономикага, идеологияга хамаарыштыр совет-венгр харылажаларың калбак болгаш бир дески хөгүдөдө чыгаай сеткил ханышкыны-биле демделгээ. СЭКП-ниң болгаш ВСАП-ниң аразында келир чылдарда улам калбарар апар сыйрай демин харылажылыглар аңаа шинитириг чергелг илгени берип турар. ССРЭ биле БУР ажил-агый кызыңга харылажалары ханыладыр болгаш бодурудени кооперастарының база специаластарының өлүктөрүңга бот-боту-биле дең өргөлиг болгаш кайыңга-даа ажыктыг кылдыр кады ажылдажырының артык күштериниң эң долу ажылдарын чедип алыр болдыг.

СЭКП болгаш ВСАП, совет болгаш венгр улустар боттарының акы-дүма кады ажылдажылыг социалисттик дем делегейге салдарың быжыгларынның чугула фактору кылдыр көөр. Делегейниң чугула айтырларын дугайы саяал-оноалдарын солушкан. Делегейге тургустууп турар байдалга, тайбың болгаш улустарың айыл чөк чоруу дээш демиселди ханыладырың перспективаларыңга үнө-лөшкүңни кады берген. Совет Эвилели болгаш Венгрия делегейниң дүшкүрүгүгү чоруунуң чазырыңкының быжыгларын, оу-туңу-сөвсээз чөк бодуштуг бодунар сорулга-биле боттарыңдан хамаарышкан бүгү-ле чүүлдерни моон сонгаар-даа кылар апарың онзалап демделгээ.

Варшава керезиниң кежигүнери курунедерин Европа дикке курунелер аразыңга бү-зүрежилгени быжыгларынче болгаш шериг талазы-биле дүшкүрүгүгү чорукту кошкандырың чедип алырыңче угалың чаз инициативаларың чугулазын ийи чүрттүң партия-чазак делегациялары онзалап демделгээ.

Делегейниң айыл чөк чоруун болгаш тайбыңды быжыгларынга стратегтик ша-вар халдажының бот-чөп-сектери кызыгаарлар дугайында ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың аразыңга керезини чарымы онза чугула ужу-дузалыг болур деп, ССРЭ биле БУР саяал-түтүр. Чугаалажышкының чы-лыг, найыралчы байдалга, долу балчыншкыны болгаш чугаалажың турар бүгү айтырлар дугайы үзел-бодол-дарың чыгыс айымың бай-далыңда эртин турар. Чугаалажышкыныңарда со-

вет таладан — СЭКП ТК-ның кедигүңү, СЭКП ТК-ның кидил эргелекчи Л. М. Замитин, СЭКП-ниң Топ ревизию комиссарының кедигүңү, СЭКП ТК-ның Чингине секретарының дузалыкчы А. И. Влатов, СЭКП ТК-ның кидил эргелекчиңиң орадакчыы Г. А. Киселев, СЭКП ТК-ның Консултантылар кидилниң бөлүк удуруткучу И. В. Шиндин, ССРЭ-ниң даштым хемчеглер министрлиг улуз дузалыкчы В. Г. Макаров; венгр таладан — ВСАП ТК-ның Делегей кидилниң эргелекчи Я. Берен, ВСАП ТК-ның Агитация болгаш пропаганда кидилниң эргелекчиңиң орадакчыы Л. Фодор, БУР-нуң даштым хемчеглер министрлиг орадакчыы И. Кошка олар база киржиң турар. Чугаалажышкыныңар ургүлчүлөшкөн.

ЧЕЧЕКТЕР САЛГАН

30-де ол тураскаалдың баарыңга чечек салган, оң колданыңга: «Боттарыңниң чуртувун хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демиселе амы-тынын берген венгр маадирларга» деп бижээн болган.

Хостакчы совет дайынчыларга тураскаал Хосталга шөлдүң беш адыр сымдыгы бедиң үнгөн. Совет делегацияның өмүзөңдөн Леонид Ильич Брежнев ол тураскаалдың баарыңга чечек салган. Оң колданыңга: «Венгрияны фашизмден хостарың дээш тулчуушкуннарга амы-тынын берген совет дайынчыларга» деп бижээн.

Венгрияның тураскаалды делегацияның чечкүнери хундүткөп бозулаан.

Хостакчы совет дайынчыларга тураскаал Хосталга шөлдүң беш адыр сымдыгы бедиң үнгөн. Совет делегацияның өмүзөңдөн Леонид Ильич Брежнев ол тураскаалдың баарыңга чечек салган. Оң колданыңга: «Венгрияны фашизмден хостарың дээш тулчуушкуннарга амы-тынын берген совет дайынчыларга» деп бижээн.

Венгрияның тураскаалды делегацияның чечкүнери хундүткөп бозулаан.

Венгрияның тураскаалды делегацияның чечкүнери хундүткөп бозулаан.

Хостакчы совет дайынчыларга тураскаал Хосталга шөлдүң беш адыр сымдыгы бедиң үнгөн. Совет делегацияның өмүзөңдөн Леонид Ильич Брежнев ол тураскаалдың баарыңга чечек салган. Оң колданыңга: «Венгрияны фашизмден хостарың дээш тулчуушкуннарга амы-тынын берген совет дайынчыларга» деп бижээн.

Венгрияның тураскаалды делегацияның чечкүнери хундүткөп бозулаан.

Венгрияның тураскаалды делегацияның чечкүнери хундүткөп бозулаан.

Хойжуларның «ийиги дүжүдү» КЫРГЫЛДАНЫҢ БАШТАЙГЫ ХҮНҮ

Республиканың совхозтарында өмүк кыргыздамы адалгалган соон даяр хой кыргыздамы база эгелзеп турар. Таңдыда «Коммунизмниң херел» совхоз бо акжылдык чыл бөрүдө өскөлдөр мурнап, эрте кылын киринтер чачкында. Бо хүнүнде Кочетово сууруң кымында кыргыздамы пунктуларының биринде электрик агрегаттар чарыштыр дагжап эгелзэн.

Бир дугаар хойжу бригаданың амыл малчыны Борис Ооржақтың калгаран ирттерин кыргыз тур бис—ден, оларның онрозон чугаалады. — Баштай кыргыздарың дүгү өк-дир, ортумаа-биле 3,5 кг чедип турар. Чамдыктарың харында 4 килограмм чөдө бээр-дир.

Чамдык хойларың дүгү ам-даа көөрөп, хозалбан. Ындыг дүгү кыргыздарда берге, деңизин-даа чер албас болгай—деп, хоочун кыргызчы С. Оюн экинчи остеринге удурамышкак бодады чугаалады.

ЧУРУКТАРДА: хой кыргыздамын хей чылдарда улаштыр ажылдап келген мергежиңдиг кыргызчы Сержицама Оюң; кааскагыч Нила Монгуш (солгай талазында) болуңуң дузалыкчы Наташа Маадыр-оол-бөлүк. В. КАРА-САЛДЫҢ фотолары.

Х.-К. МОНГУШ.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДСАЛЫ

СЭТА БОЛГАШ ПМА: КЫСКА ДЫҢАДЫГЛАР, ТАЙЫЛЫРЛАР

ДУРЖУЛГАНЫҢ ЭҢ БАЙЛАК ҮНДЕЗИНИ

ВАРШАВА. (СЭТА). «Идеология, политика-нижизидилгели ажилды улам ыңай экинчилер дугайында» СЭТА ТН-ның докталаында ажилчы чоннарның идеялик нижизидилгелиниң талазы-биле СЭТА-ның байлак дуржулгазын бүгү талаалы түндүзү. Ынчангаш бул бүгү талаалыг характерлиг болгаш ол доктала идеология болгаш пропаганда ажилын чорудара социалисттик дем каттыштырылган чурттарының аны-дунга партияларга дуза чедирери чигинин чок деп, Польшаның Каттышкан ажилчы партиясының ТН-зының органы «Трибуна люду» солун ижизин.

Идеология ажилдык айтырылганы СЭТА-ның документи-леринде, СЭТА ТН-ның Чигине секретары, ССРЗ-ның

дунда сиңирип турар. Делегейде ийи идеология-ның демисели чидигленип турар амгы уеде идея-нижизидилгели ажилдык айтырылганы оңа чугула. Импералисттик пропаганда болгаш оок-биле каттык берген пениччи пропаганда демиселиниң малчалыг бүгү-ле аргаларын ажыглашкан, херек кырында боттут социализмин чедишикиннерин көзүлдүрбөзүн, капитализмин дөзүн утка-бүдүжүнүн дугайында шынны чажыраары оралдашып турар. «Союз дайынны» болгаш боо-чепесити эндере бүдүрериниң талаачылары боттарының үнүн күштелдирип туралар.

Идеология болгаш политика-нижизидилгели ажилдык кол сорулгаларының биззеси — тайынга ынакшылдыг даштыны политиканы өскөрүлүш чокча чорудуп турар тилезин социализмин делегейде баштайгы күнүзүниң дугайында шынны непередери ол болур.

БҮГҮ УЛУСТАРНЫҢ ЧААГАЙ ЧОРУУ ДЭЭШ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА-ның көрр.) «Совет-америка салдыг-лажымшкын АКШ-тың болгаш Совет Эвиелиния улустарының чаагай чорунга таярыштыр жазгучу ужуруг кылдыр кезеде санал берген мен деп, «Оксидентал Петролеум корпорейш» компаниянын директорлар чөвүзүленин президентизи болгаш даргазы А. Хэммер СЭТА-нын корреспондентизи-биле беселезинге чугалаан. — Бүгү-ниги тайынны быжыгларынга улустарының боттарының идегезин долбаштырып турары дээш демиселе совет-америк ужуражымшкын боттут күндөлдери бээр, чижээ, совет-америк экономиктик харылзаалары үжүдүрүгү салымшкын болур ужуруг дээринге ычтангаш быжыг боттудулган мен».

Совет Эвиелиния болгаш АКШ-тын аразында салдыг-лажымшкын калбартыры америк-совет харылзааларга политиктик байлалы ажыктырып база ийи бээр ужуруг деп, «Пенсико инкорпорейтед» фирманы директорлар чөвүзүленин даргазы Д. Кендалл өнө-салап демдегелен. Совет Эвиелинияге амаарыштыр Каттышкан Штаттарга кылдынып турар ылгай көрүшкүчү эки чүү-дээ чүвөгө чедирбес. ССРЗ-биле салдыг-лажымшкын болгаш экономиктик харылзааларын АКШ-тын кал-

Бөгүн—Уруглар камгалалының делегей хүнү ААСКЕЖИКТИГ БОЛУР ЭРГЕ

Уруглар камгалалының делегей хүнү бо чытып оңа байлаа эртин турар: 1979 чылы Каттышкан Нащиялар Организациясы Делегейиң уруглар чылы кылдыр чарлаан. 20 чыл мурунда КНО «Уруглар эргелериниң декларациязын» чогадып тургусканы, хүдөп алган. Ону баугар бүгү дилтериниң уруглары кежиниң өңүндө, каныг дымда чугалап турарында амаарыга чокча аас-кежиктиг болуп чурттар эргелиг, а кизи төрөгөтү бодунда бар бүгү-ле эки чүүдөрдүн ажи-төлгө бээр дү-дөдөлгө.

БУДАПЕШТ. Венг наймысалга Уругларның делегей чылына тураскаан байлыгы кезеке болган. Күрүнө операцияны филиалының бажымчы болган көп-көптөн чыгынган ажи-херектиги КНО-нуң Уруглар фондуунга дамчып берген.

ЧУРУКТА: концерттик төңүрүт. МТН — СЭТА-ның фотозы.

ЧЫРЫТКЫЛАНЧАК ҮЛЕГЕР-ЧИЖЕК

БУДАПЕШТ. (СЭТА). Магистральдык «Союз» дээр газ дамчыдылганын түдүгү докталаында хабарлаштыр маада байлыгы хураа болган. Чуртун партия болгаш күрүнө удуруткучулары, газ дамчыдылганын түдүгүлери, венг хөй-нигитиниң төлөөкчилери аңа олдуруска.

«Союз» дээр газ дамчыдылганын тутканы — социалисттик дем каттыштырылган чурттарының дугурушкунуң ажил-чорудуганын, чедишикинниң кыды ажыда-жылганын чырыткыланчак үлегер-чижээ-дир. Ийи кыды ажыдажылга чүгө Экономиктик Дуалажылга Чөвүзүленин шугуу-биле боттанган турар болур, ында нииги эрге-ажыктар киржикчи чурт бурдунуң эрге-ажыктары-биле дүжүн турар болгай деп, Венгрия Улуу Республикасы Министрлер Чөвүзүленин Даргазы оралдашкы Д. Секер ол хураалга чүвө чугалаан тура мезгелден. Газ дамчыдылганын түдүгүлери, оларын аразында венг түдүгүлери база бар, бойдус-кемизиниң нарын байдалдары туражок, боттарының мурунга салдыган сорулгаларын чедишикинни боттадырган.

Экономиктик Дуалажылга Чөвүзүленин

догуннап келген эртен үчүн чыдарының дугурунда социалисттик чурттар кай-гамчыктыг чедишикинни чеди алган деп, Д. Секер чугалаан. «Союз» дээр газ дамчыдылганын тутканы — ЭДЧ чурттарының энергетика талазында кыды ажыда-жылганын чаа бүдүрүшкүчү-дир. Газ дамчыдылганын социалисттик чурттарының улустарының аразында найралдык болгаш аны-дунга бауурун чырыткыланчак үлегер болур.

«Союз» дээр газ дамчыдылганын түдүгүлери адынга Венгрияны Социалисттик ажилчы партиясының ТН-зының Бирги секретары Я. Бадарны байрылыг чагаанын хураалдык киржикчилери чыды-биле уткаан. Экономиктик Дуалажылга Чөвүзүленин чурттарының сырый каттыжымшкын кайгамчыктыг үлегер-чижээ база түрүгүчү ажил-ишке оларын чедишикиннериниң херекчи болур газ дамчыдылганын тутканы улустар аразында аны-дунга харылзаалары ханы-ладырыга ийи берип, өөң-биле кыды социалисттик интернационализмниң чырыткыланчак илери болур деп, ол чагада чугалаан.

ӨСКЕРЛИКЧИ ЧОРУКТУҢ УРЖУУ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Египет президент Садат Ибраһимдин мурунга долу дүжүн бер-ришиниң дорамчылаадыг чаа баамчырып кылган деп, ЕАР-ның баштынының Бегини-биле Эль-Аришке болгаш Беер-Шевеге чоруткан чугала-лажымшкынның түндөлдө-ринге амаарыштыр ол черин политиктик бөлүктөрү үлөп көргөндөр.

Египеттик тускай догуннап чорун салдыгларын үргүлчү-лөшкөн, чагыс талаалыг келерде көрдүнгөн хуусаан мурун Ибраһим-биле кызыл-гаары ажидагында ол чөп-шөрөшкөн. Египеттик даштык херектер министрствонун аспертер удурулун түрбүжө, Бегиниң ыдыг чаш-палаакшынын кымыканын паралага конференцияда Садат билинген. Тель-Авив биле Каириниң аразында агаар харылзааны албан бауу-биле азыткан.

Садат болгаш Бегин аекте-даа дугурулгаларын чарган, ычтанга-даа тактиктиг бодал-дар ужурунда оңу олар ам-дызында чажырып туралар деп, «Нью-Йорк дейли Ньюс» солунун корреспондентизи демдегелен.

БАГДА. (СЭТА). Иракия-биле кызылгаары деп-дөраан

Англи ажилчынарның бо бичин уруглары ади-пелериниң ажилдар эрген дээр эрге демисел агай бергендер. Боттарының үе-чегелери-биле ойнаарының орунуга, олар ади-пелери-биле кал-дөргө ажи береп, чымылга үнүп келгенер. «Бистик адалымыска ажилдан берире!» — деп чаш англи уругларның лозуну кылган болган.

ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

● БРЮССЕЛЬ
НАТО-нуң удуруткучу органдары Барын Европада боочепеситиң чаа системаларын сайтара тургузарыне, Соңу-атлантака багуу адролуг күчүзүн «эвартырышты» улаган хайымшкынның ажил-чорудуганын соолгу уеде калбарты берген деп, Бегиниң Компартиясының ТН-зынын Политбюроузуң «Драпо ружо» солуга парала-тынган меделедиңде чугала-лаан. Ол байдалдарда Компартия боочепеситиң ала бур-дугай хевирлерин кызылар-деш, Европада адролуг чөп-сөк чок зонаны тургузар дээр турму турар дөзүн ол документиңде ошалаан демдегелен.

● САП-ФРАНКИСКО
«Биско бомбалар эвес, харын чуртталга бажымчыры херек», «Бистик кыраан ымы-ымыкты хандырылар!» — Американың «уттудуган салдыгы» төлөөкчилериниң мессажи чымылаан. Калифорния штаттың наймысалы Санраментто хоррага шак ыдыг лозун-биле эртен.

Намылаан американынның нашоал чөвүзүленин даргазы Б. Хаттошун динвациянын баугар алдыга, АКШ-та 65 хар намыл 23,5 миллион кизи санаттынып турар. Американы Каттышкан Штата-

рмын кыраан болгаш кедер-гей улуг намыл хамалыгы-рындык дөз хөй кезин аажок адымын байдалда болуп, өр-тек-үлөшкөн соңоол чок өздө-дөйүн бейкалда бар-чорудомей пенсияга чурттар ужурга таварынып турар. Меделина дуаанын чогу бол-ган чуртталга байдалдары-ның багай оларын, амды-ралына оңа аар-берге сал-дары чедирип турар.

● КАБУЛ
Афганистан Демократтык Республикасы Министрлер Чөвүзүленин хураалы афган наймысалга болган. Афган-пистаның Улуу-демократтык партиясының ТН-зынын чигине секретары, Афганистан Демократтык Республикасы Резолюция чөвүзүленин даргазы Н. М. Тарки чурттуң иштиги болгаш делегей бай-далының дугайында допчу алетен кылган.

Көдө ажил-агийнниң бол-гаш чер реформанын ми-нистри С. М. Зирай чер ре-форманын кичаар боттады-рып турарынын дугайы Ми-нистрлер Чөвүзүленин кел-келеринге динвацияла. Чер

Бөгүн—М. И. Глинканың төрүттүнгөн хүнүндөн бээр 175 чылы

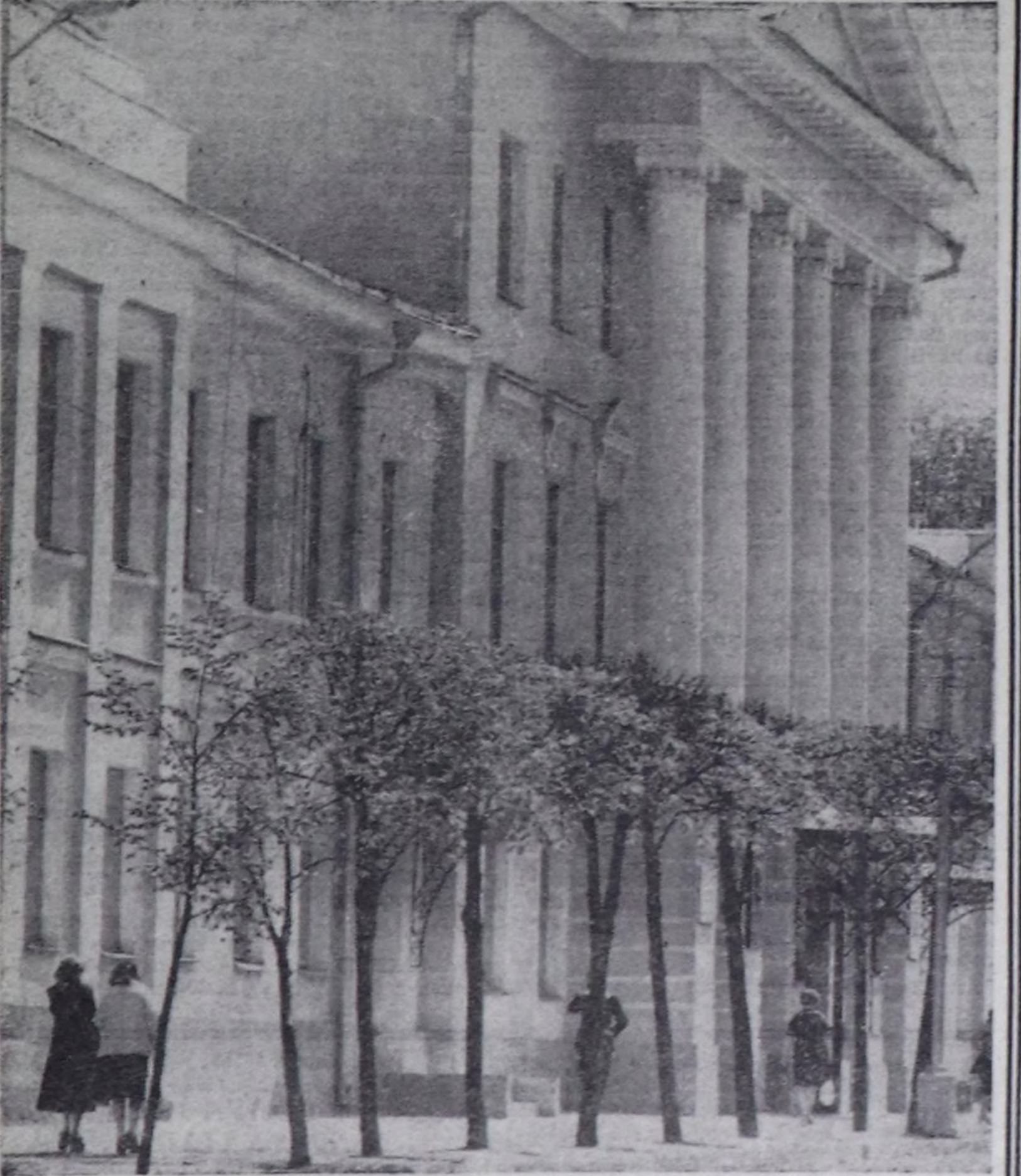
КОМПОЗИТОРЛАРНЫҢ ТӨРҮТТҮНГӨН ЧЕРИНДЕ

Орус улуг композитор Михаил Иванович Глинканың (1804—1857) чогаалыгы бистик национал чоргаралы-кыс. Пушкин, Гоголь, Лермон-тов, Белинский суглар-биле чаңгыс уеде чуртталга чораш, Глинка боаунуң үезиниң деп-шигелиг идеялик чүткүлдери бодунуң чогаалдарында илерептип көргөсүн. Улуусчу чогаалыгынын чаңгылдарында, өөң мурунда турган композиторларның эң дээр чедишиннеринге даанып, делегейиң музыка культура-

хүндө чыл санында музы-канытлар Глинка аттыг фести-валдык ажиттарына Смо-ленскиге чедип келирлер. Байыраал композиторуну те-рүттүнгөн чери болур Ново-дворск суурга барып доостур.

ЧУРУНГА: Смоленскиде Глинка аттыг кудумчуда бар-нык. Аңаа 1848 чылда компо-зитор бодунуң чогаалдарын күвүсеп турган.

В. ВЕЛИЖАНИННИҢ ФО-ТОУ.
СЭТА-ның фотохрониказы.

СОВЕТ-АМЕРИК КЕРЭЭ: демисел чидигленип турар

ВАШИНГТОН. Стратегтик шааар халлаашкынның боочепесити кызылгаарлар дугайында төлөвлетиниң турар совет-америк керээге холбаш-тыр демисел АКШ-та чидиг-ленип турар. АКШ-та күрүн-ниң, политиканың болгаш хөй-нигитиниң угаан-сарымдыг ажилдакчылары бо керээниң удуруланычларынын хал-дашкынаарын ойтуу шаал тур-пар, чүгө дөзгө ол удурула-ныкчыларын камгалал тур-пар илезы АКШ-тын нацио-нал айылы чок чорунуң эрге-ажыктарына узуу болгаш тайын херөөнө айыныг уружуктары таварыштырып болур деп олар санал турар.

АКШ-тын президентизи Дж. Картер Аж бажыны бөлүк хөй-ниги ажидакчыларны мур-нуңга чүвө чугалап тура, совет-америк бо керээ делегей-ге тайынны моон сонгаар улам быжыгларын экижидер

дээр дугайында далаалзавайн турары медегелен. Бир эвес ук керээ баддалатынын, чар-латтына бээр болза, чажы-рылдырышкынны уламчыла-тырылган ол дуалаар, бистере Совет Эвиели-биле тайын чажыра аралы бээр болгаш адролуг дайынны өскөп үнүп көп болур аргаларын дыка өзөгөдөй ботур дээр талазы-биле каныг-даа дала-лаалар чүвөм чок деп, прези-дент чугалаан. АКШ-тын ай-ымал чок чорунуң ук керээни быжыглары чугалак дээр-зин Дж. Картер айткан.

Массачусеттин технологту институтунун профессорлары П. Уолкер биле Дж. Сомаари олар баштаа суралыг амер-ик бөлүк эргеленерини та-ныккан бижинде чугалап турары: совет-америк керээ болза төрөлдөүт халаштын үнүп келир айымын чыла-дыр болган Чер кырында тай-

бынны ханыларынын талазы-биле чугала башта болур. Ол керээ болза боочепесити эиле-ре бүдүр чорукту өзөгөдө-ричте боттук башы дээр ол документиңде айттылган.

Конгресс библиотеканын соолуда парлаттыган тускай шичиле ажилында бо керээ болза чүгө АКШ-тың эвес, харын Барын Европа чурт-тарынын эрге-ажыктары-биле база дүжүн турар деп бижитинген. Ийди оон ийди демдегелетингени: совет-амер-ик керээни сенат баддала, чарлантар болза, бистин эви-денттерине сеткил ханымы-кып-биле улуг тынар ийик, кыраага бир эвес оңу хүдөл көрөбөй бээр чүвө болза, Барын Европа халлаашкын эгелээр. АКШ-тын эвилелчелери күрүнелерин чакыртканы бодалы-биле алырга, ынд-дык башы «соок дайынны» чаа үе-чадамына чедирип бо-дур.

Соолгу улааа «Вашингтон пост» солунун чоруткан бү-гү-нигитиниң саналын иле-релиниң алырга, америка-нарның хөй кезин совет-амер-ик керээ чарданган турары болган ийи күрүнениң чала-тары оңу баддал чарлаан ту-рарын дегип турар.

Керээ төлөвлетини белет-кээр ажил доостур чоокшу-лаан түдүм-на, АКШ реакция-нын хартаачыларынын, дүш-күрөл чажырылдырышкын-нын удуруланычларынын, ылаңгы «Ньюсвисте» Улал, «Вашингтон поста» Эвие азы Новак ышкан кижилерини чүүдери америк парлалга улаа-дараа үнү турар алар-ган. Олар чугалажып турар айтырыларынын чүгө тускай эртемилерге билигери тек-никтик кезектериниң талазы-биле база ол ышкан АКШ-на билинип турар «аралдака ме-дделери» дээр азымыг чүвө-

Дыштары хуи. Чем кылар өрөздө стогла ном юмтуп ор мен. Ол дүвө соок динчаа...

Сонгам дужуда тарымал халыным бар чүвө. Анаа бора-хөкпөш ужуу кедгеш, бую...

деп бодажым бе, бичи дум-туу-биле согтагылар-даа. Кезек олургаш, мени көрү...

Бора-хөкпөш ажалдыр кудумжуе көрүп олурарымга, эрткен-дүшкөн кижилер...

БОРА-ХӨКПӨШ

ма соок деп чүвөи бо ышка-жыл. А бора-хөкпөш, ол-ла черинде сырбай берген сира...

чуу-биле мөөң адыжым ишти чытгаптам, харип-даа: «Ам ажирбас мен, дегем ак-көк...

Чылым өрөөлгө экилгеш, сууту чамыга тудуп алгаш турумла, бора-хөкпөш ам-на...

МӨНГӨ ТУРЗУН

Уруг-дарыг азыр-шөлөң, Удузун дээш, ойпакча дөш, Тамшы, төрөл, ичти чоуму, Тайбың тозду камгалаар!

ХҮЛЭЭЛГЕ

Хайраалыг бөмбүрөктөң, Хамык чакым чыгар болза, Чүзүм-бүрү кештерин бол,

УТПА, КЫЗЫМ

Уруум четкеш, садчыгашка Улуг-хүндө балам чор мен, Көзүм эртин чыккан ирей...

АВАМ БИЛЕ ЛЕНИН

Эптиг адап чаңчыккан Эргим сөзүм — Авай, Ылаңгылыг ырларым Ынак башкым — Ленин.

Чырык хуннуң мараа дег, Чымчан көрүр — Авам, «Өрөңөр» — деп чагылыг Андуур улуг — Ленин.

Сырып, ногаан арга-эемнерде аяк-теңиз дидиредир маргашканы, аям-бүрү кыштарым чаржалаштыр эткен...

БИЧИЛЕРНИҢ ХАРЫЛАРЫ

— Бапуста үрөңнүн кан-чап алдырды? — Ону ийн чыл олурттур херек.

ЧУГААЛАЖЫГ

— Авай, бөгүн класска холум кедүрүм: — деп, бирти классым Вохид чугаалаан.

ЧУРУКТА: Кызылда тураскаал чамында биче чаптар.

Бүгү-эвилел маргылдаазы бөгүн эгелээр

ТЫВА ЧЕРДЕ СПОРТЧУ БАЙЫРЛАЛ

Чедин келген. Ол 62 килограмм деңизинг мөгелерин аразында Моолдун он шыраак спортчуларынын, санында кирип турар.

Хүрежин келген үп мөгелериниң эң-не аныяа 18 харлыг Одрог Балажынин 82 кг-га хүрежир.

Кызылда тураскаал чамында биче чаптар.

републикада база бер деп чүвөи эки билер бис. Мен бистин калбак дегем Төрөэн чүрүтүстүң маргылдааларыга...

Кызылда тураскаал чамында биче чаптар.

Хостуг хүрешке «Азия төвү»

шаңнал дээш Бүгү-эвилел маргылдаазының программасы

● ИЮНЬ 1-ДЕ хүндүскүнүң 12 шакта Кызылда Совет Тываның 5 чылы аттыг стадионга маргылдаа эгелээр.

ДЕЛЕГЕЙ ЧЕМПИОННАРЫ БАШТААН

ССРЭ-ниң улустарының шунту 17 команда — бүтү эвилелдешкен республикаларын...

Москвага июль 11-ден 23-кө чедир эртер спартаклада бис Анатолий Карповту болгаш Майя Чибурдадзе, Василий Смысловту болгаш...

Редакцияның адреси: Тыва АССР-инд Министрлер Чөвүдөлүгүнүн Ном үлдүрүр чер, подграфья болаш ном салымның талам-биле өргөлдөвүн...

Кызыл, Шетинки-Кравченко кудумчузу, бажым № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторуну 2-24-63 редакторуну оралалчыларынын 2-35-24, 2-31-75, харымсалгалы секретарынын 2-23-35 секретариаттын 2-23-35, картөбжи амырал болгаш совет тургузуу калдестерине 2-37-13, иропагалга...

ИЮНЬ 1-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 10.00—«Уе». Информастыг программа. 10.40—Эрөөлгө гимнастика. 11.05—«Хөгүгү старттар».

ШЕВБЕДИМЕ

ИЮНЬ 1-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 10.00—«Уе». Информастыг программа. 10.40—Эрөөлгө гимнастика. 11.05—«Хөгүгү старттар».

КЫЗЫЛДАН

18.45—«Киприде». Телефильм. 18.35—«Тыва неделя». Информастыг программа. 18.50 — «Чаагайдымдыга» — хүн...

МОСКВАДАН

20.15 — Бөгүн делегейде. 20.30—«Бөгүн — Уругтар камгалаалың делегей хүну». БЛКСМ ТК-ның секретары, Бүтү-эвилелдин Б. И. Ленин аттыг ишкер организацияның делегей Төп төвүдөшүнүн директору А. В. Федотованың тугаан...

ИНИИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН 18.45—Музыканың педагогиктиг Гнесинның аттыг институтунун улустуң хөгүм херекселеринин факультетинин студенттеринин болгаш башкыларынын концерти. 19.00—«Блак шүлүктөр». А. Барто—«Уругтар номундан оулаалар». 19.45—«Москва болгаш москвачылар».

агаар

Кызылдың агаар станциязынын медээсиниң дугаар азыра бөгүн республикага шокор бодултаар, чагбас. Муруну-барың чүк уланышкынын хаттын дүргени секундда 9-11 метр чедер. Агаарның температурасы дүне барың таламы районнара 5-10, өскө арткарынара 1-4 градус чылыг, а хүндө барың таламы районнара 13-17 градус чылыг болур. Автоурктарга кестүрү эки.

Кызылда эдир бодултаар, чагбас. Барың чүк уланышкынын хаттын дүргени секундда 9-14 метр чедер. Агаарның температурасы дүне 7-9, хүндө 23-25 градус чылыг болур.

Фильм

ИЮНЬ 1-ДЕ «НАЙЫРАЛ»: «Барабанчының салым-чолу» 9.30. «Новар болгаш ыраакы кыс» 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 21.00 шактарда. «ШОНЕТ»: «Кипочымды» 12.00, «Соңгуу хүнүнүң расписанине» 10.10, 13.20, 15.10, «Эрндел» 17.00, 19.00, 21.00 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Салдычымды» 13.00, «Бүгү делегей эңок караанда» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Чалбыштыг чаш үе» 13.00, «Инкастар-нуң сүмбазы» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ЧАНГЫ»: «Трубачтуң отряды туучуп тур» 13.00, 15.00, «Челениң ил» 16.20, 18.40, 20.30 шактарда.

Тираж 16555. Чыгар № 1030. СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП УНЕР